

BOSZNIA-HERCEGOVINA

I. AZ ORSZÁG TÁRSADALMI-GAZDASÁGI HELYZETE

1. Általános információk

Hivatalos megnevezés	Bosznia-Hercegovina
Államforma	köztársaság
Főváros	Szarajevó
Terület	52 280 km ²
Népesség	3,8 millió fő (2009. júniusi becslés)
Nemzetiségi megoszlás	mohamedán délszláv (bosnyák) (48%), szerb (37%), horvát (10%), egyéb (5%)
Vallási megoszlás	iszlám (40%), ortodox (31%), római katolikus (15%), egyéb (14%)
Hivatalos nyelv	bosnyák, horvát, szerb
Klíma	mérsékelt kontinentális
Államfő	Željko Komšić, az Államelnökség soros elnöke
Miniszterelnök	Nikola Špirić, a Minisztertanács elnöke
Hivatalos pénznem	konvertibilis márka (BAM, KM) (1 EUR = 1,96 KM)
Jelentősebb városok	Szarajevó, Banja Luka, Bihać, Mostar, Tuzla, Zenica

2. Főbb gazdasági mutatók, a gazdaság szerkezete, főbb ágazatok

Bosznia-Hercegovina főbb gazdasági mutatói, 2007-09

		2007	2008	2009
GDP (folyó áron)	Mrd EUR	11,1	12,6	*11,1
GDP változás (reál)	%	6,0	5,4	*-3,2
Egy főre jutó GDP (PPS)	Ezer EUR/fő	3,3	3,6	*3,5
Infláció (fogyasztói árindex)	%	1,5	7,4	-0,4
Munkanélküliségi ráta	%	29,0	23,4	24,1
Költségvetés egyenlege	GDP %-a	1,3	-2,0	n.a.
Államadósság (év végi)	GDP %-a	18,2	17,2	21,7
Folyó fizetési mérleg egyenlege	GDP %-a	-10,4	-15,1	-7,5
Árfolyam (éves átlag)	KM/EUR	1,96	1,96	1,96

Forrás: Central Bank of BiH, Agency for Statistics of BiH, *FIPA (Foreign Investment Promotion Agency of BiH) és IMF becslés

A gazdaság valós állapotát nehéz felmérni, mert annak ellenére, hogy mindkét entitás kiadja statisztikai adatait, az egész államra vonatkozó adatok korlátozottan állnak rendelkezésre. Emellett a hivatalos statisztika nem veszi figyelembe az országszerte elterjedt, és minden társadalmi rétegben jelentős mértékű szürkegazdaságot. Gazdasági téren elsődlegesen az entitások egymástól eltérő gazdasági elképzelései, egyenetlen gazdasági fejlődésük adnak okot aggodalomra.

Bosznia-Hercegovinában a gazdaság még ma is számos nehézséggel küzd, a talpra állás jelei azonban az utóbbi években már érzékelhetőek voltak és a makrogazdasági folyamatok – egészen a gazdasági világválságig – pozitív irányban változtak: a gazdaság 6-8%-os ütemben fejlődött, és erőteljesen bővült az ipari termelés (különösen a feldolgozóiparban). 2008 negyedik negyedéve óta azonban a gazdaságot növekvő mértékben sújtotta a válság, aminek következtében visszaesett a kibocsátás és a kereskedelem, csökkentek a költségvetés bevételei. A külföldi tőke beáramlása is lelassult. 2009-ben országszerte mintegy 70 ezren lettek munkanélküliek. Bosznia-Hercegovina 2009 májusában egy 1,2 Mrd eurós, 3 év alatt folyósítandó hitelről állapodott meg a Nemzetközi Valutaalappal (IMF). Az ország gazdasági növekedésének hosszú távú reálgazdasági alapjai még csak kialakulóban vannak, a termelőkapacitások fejlesztése és modernizálása még hosszú időt igényel. A kiutat a regionális gazdasági együttműködés jelentheti az európai integráció keretében.

Bosznia-Hercegovina export termékei - a magas munkabéreköltségek, és adóterhelés következtében - nem versenyképesek. A szocializmus idején a nehéz- és a hadiipar élvezett elsőbbséget. Mezőgazdaságára leginkább a kisparaszti termelés jellemző, ezért az agrártermékekből nagyfokú importra szorul. Bosznia-Hercegovina fő mezőgazdasági terményei a búza, kukorica, valamint a különféle zöldségek és gyümölcsök. A fő iparágak: acélgyártás, szénipar, vasipar, autóipar, textilipar, dohánygyártás, bútorgyártás és kőolaj-feldolgozás. Kedvezőek a kilátásai a fellendülőben levő turizmusnak.

3. Külkereskedelmi tendenciák, külkereskedelmi statisztika, főbb partnerek, főbb termékek

Bosznia-Hercegovina külkereskedelmi forgalma, 2006-09

		2006	2007	2008	2009
Áruforgalmi egyenleg	M EUR	-3,2	-4,1	-4,9	-3,5
Export	M EUR	2,6	3,0	3,4	2,8
Import	M EUR	5,8	7,1	8,3	6,3

Forrás: Agency for Statistics of BiH

2009-ben a válság következtében Bosznia-Hercegovina importja 24,1%-kal, exportja 17,6%-kal csökkent 2008-hoz képest. A külkereskedelmi forgalom hiánya meghaladta a GDP 30%-át.

Legfontosabb exportpartnerei: Horvátország, Németország, Szerbia, Olaszország, Szlovénia, Ausztria és Montenegró. Legnagyobb importpartnerei: Horvátország, Németország, Szerbia, Olaszország, Oroszország, Szlovénia, Kína, Ausztria és Magyarország.

Legjelentősebb exportcikkei: ásványi anyagok, olajtermékek, gépek és alkatrészek (pl. autóalkatrészek), acél és vastermékek, fa és fatermékek (pl. faszén), bútor, papír. Főbb import termékei: kőolaj termékek, gépek és berendezések, fémek, ásványi fűtőanyag, vegyi áru, gumi és műanyag, élelmiszer és élő állat, italok.

4. Tőkeáramlás alakulása és a főbb partnerek

Bosznia-Hercegovina közvetlen tőkebefektetés importja és exportja, 2007-09

		2007	2008	2009
Külföldi közvetlen tőkebefektetés-import	M EUR	1 628	701	452
Külföldi közvetlen tőkebefektetések állománya	M EUR	4 641	5 342	5 793
Tőkebefektetés más országba	M EUR	-	-	-
Tőkebefektetés állománya	M EUR	-	-	-

Forrás: Central Bank of BiH, FIPA (Foreign Investment Promotion Agency of BiH) becslés

Az országba beáramló külföldi működő-tőke volumene még messze nem érte el a többi kelet-közép-európai ország befektetéseiének nagyságrendjét. Ennek legfőbb oka a háborús pusztítások mellett a későn induló gazdasági fejlődés és a lassan haladó privatizáció.

Az 1994-től 2009 végéig az országba beáramló mintegy 5,8 Mrd euró értékű külföldi tőkeállományból a legfontosabb külföldi befektetők: Ausztria (1,5 Mrd euró), Szerbia (0,8 Mrd euró), Szlovénia (0,6 Mrd euró), Horvátország (0,6 Mrd euró), Svájc, Németország és Oroszország. A külföldiek által befektetett tőke legnagyobb része a termelőágazatokba (34%) és a bankszektorba (22%) áramlott. 2009-ben a külföldi tőke beáramlás a rekord évnek számító 2007-es érték közel egynegyedére csökkent.

A befektetéseket a fokozatosan javuló üzleti környezet, a privatizációs lehetőségek, a kedvező adózás és az olcsó, szabad munkaerő segítik. A külföldi befektetők támogatására Bosznia-Hercegovina Minisztertanácsa egy alapot is létrehozott.

A továbblépés feltétele a versenyképesség növelése, és a privatizációs törvények módosítása. Egyelőre még sok bürokráciával jár a cégalapítás is, a gépek és felszerelések behozatalát pedig magas vámok akadályozzák, amelyek elriaszthatják az esetleges külföldi beruházókat.

II. MAGYARORSZÁG ÉS BOSZNIA-HERCEGOVINA BILATERÁLIS KAPCSOLATAI

A magyar-bosznia-hercegovinai külkereskedelem áruszerkezete (M EUR)

	KIVITEL		BEHOZATAL		EGYENLEG	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Összesen	393,3	245,4	127,9	49,0	265,5	196,3
Élelmiszer, ital, dohány	95,2	46,0	0,3	1,1	94,8	44,8
Nyersanyagok	51,4	24,6	11,3	11,5	40,2	13,2
Energiahordozók	107,3	45,5	0,0	0,2	107,3	45,4
Feldolgozott termékek	89,8	90,9	62,9	28,0	26,9	62,9
Gépek, gépi berendezések	49,6	38,3	53,3	8,2	-3,7	30,0

Értékváltozás és a forgalom megoszlása 2009-ben (%)

	INDEX (2008=100)		MEGOSZLÁS	
	KIVITEL	BEHOZATAL	KIVITEL	BEHOZATAL
Összesen	62,4	38,3	100,0	100,0
Élelmiszer, ital, dohány	48,3	333,4	18,7	2,3
Nyersanyagok	47,9	101,9	10,0	23,4
Energiahordozók	42,4	302,7	18,6	0,3
Feldolgozott termékek	101,2	44,5	37,1	57,1
Gépek, gépi berendezések	77,2	15,5	15,6	16,8

Forrás: KSH

A 2006-ban megkötött kétoldalú Gazdasági Együttműködési Megállapodás (GEM) alapján hazánk Bosznia-Hercegovinával Gazdasági Vegyes Bizottságot (GVB) működtet, amely eddig kétszer ülésezett. A gazdasági együttműködésre a mezőgazdaság, energetikai szektor, közlekedés, KKV-k közötti együttműködés, építésügy, befektetések, környezetvédelem és turizmus területét jelölte meg.

Kétoldalú gazdasági kapcsolatainkban az áruforgalom a meghatározó, amely a válságot megelőző években – a 2006. évi megtorpanástól eltekintve – dinamikus fejlődött. Bosznia-Hercegovina részesedése a teljes 2009. évi magyar kereskedelmi

forgalomból 0,3%. Az összes forgalom alapján Bosznia-Hercegovina a 39. helyen áll kereskedelmi partnereink sorában.

Bosznia-Hercegovina külkereskedelmi forgalmában Magyarország aránya 2,6%, ezzel a partnerek között hazánk a 9. helyen áll.

Exportunk legjelentősebb tételei a feldolgozott termékek (vegyi áru, papír, ruházati, parafa- és fatermékek), az élelmiszeripari termékek (gabona és gabonakészítmények, állati termékek, állati takarmány) és az energiahordozók (kőolaj és kőolajtermék).

Importunk több mint felét a feldolgozott termékek adják, az utóbbi két évben jelentősen lecsökkent a gépek és szállítóeszközök behozatala. Legfontosabb importcikkeink: energiafejlesztő gépek és berendezések, színesfém, vas és acél, fémtartalmú ércek és fémhulladék, különböző feldolgozott termékek és vegyi áru.

Bosznia-Hercegovinából eddig nem valósult meg érdemleges befektetés Magyarországon. Ugyanakkor a tőkeexport terén Bosznia-Hercegovina kiemelten fontos partner számunkra. Az egyik legfontosabb befektetési lehetőség az országban zajló privatizációs folyamatokba való bekapcsolódás.

A közvetlen tőkebefektetésekre (export-import) a Magyar Nemzeti Bank Bosznia-Hercegovina viszonylatában nem közöl statisztikai adatot.

Magyar becslés szerint 62 magyar cég 62,5 M euró értékű működő tőke-befektetést valósított meg eddig Bosznia-Hercegovinában. (BiH statisztika szerint Magyarország eddig 12 M eurót fektetett be az országba.) A legnagyobb magyar befektetők: MOL, Transelektro Rt (energetika), MAL Rt. (alumíniumkohászat), Zenon Systems Kft. (víztisztítás).